

3. **Переговори, проведені відповідно до принципу програш / перемога**, коли одна зі сторін свідомо та охоче надає перевагу іншій стороні з багатьох причин;

4. **Переговори, проведені відповідно до принципу програш / програш**, коли обидві сторони йдуть на необмежені поступки іншій стороні. Такі переговори, які не мають іншої мети, крім забезпечення ведення бізнесу. Взаємні вимоги сторін приймаються майже без будь-яких перешкод. Поки жодна інша справа не ведеться з кращими умовами, середовище, створене в результаті цих переговорів, може тривати довгі роки.

Сторони можуть здійснювати переговорні процеси для різних цілей, залежно від умов, які їх викликають. Наприклад, переговори між бізнес – партнерами в січні можуть призвести до *перемоги / перемоги*, тоді як переговори у квітні можуть призвести до *програшу / виграшу*. Умови доставки товару (збільшення та зниження цін на вантажі), посилення конкуренції на ринку (це може спонукати продавця на більші поступки) і слугувати причинами цієї зміни. У зв'язку з цим корисно максимально гнучко планувати переговори, оцінюючи поточні умови та ситуацію іншої сторони.

Перед тим, як розпочати переговори, сторони обов'язково повинні дослідити можливі вигоди та збитки іншої сторони та бути уважними щодо цих питань під час переговорного процесу. З іншого боку, однією з цілей переговорів ніколи не повинно бути заведення друзів. Головне, завжди завершувати переговори по осі перемога / перемога з найменшим компромісом із цільового виграшу.

Таким чином, мета переговорів повинна бути визначена до початку переговорів, і ця мета повинна відповідати очікуванням сторін.

Цал-Цалко Юлія Юліївна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВИКОРИСТАННЯ ДОКАЗІВ У НОРВЕГІЇ

Норвезький цивільний процес - це норми, які відповідно до норвезького законодавства застосовуються до судових процесів у цивільних справах. Закон про посередництво (медіацію) та судовий порядок у цивільних справах, який у Норвегії називають Законом «про спори», був прийнятий 17 червня 2005 року і регулює весь процес цивільних судових спорів.

Норвезька цивільна процедура базується на ряді принципів процесуального права, які впливають на отримання доказів, включаючи принцип безпосередності, принцип усності та принцип вільної оцінки доказів. Загальне правило в норвезькому цивільному процесі полягає в тому, що докази

передаються безпосередньо до суду в найбільш оригінальній формі, тим самим представлення доказів на судовому засіданні базується на принципі безпосередності, який не поширюється лише на Верховний Суд, де подання всіх доказів є непрямим. Відповідно до принципу усного права, основне виробництво в суді має бути усним. Це був важливий пункт Акта (Закону) про спори 1915 року, який передбачав, що усність процесу може дати більш короткі переговори, що на них може бути присутня громадськість, і докази стають більш безпосередніми. Цей принцип є ключовим правилом в цивільному процесі і наразі закріплений в Законі про спори 2005 року [1].

Норвезький суд встановлює факти, за якими визначається справа на основі безоплатної оцінки доказів. Оцінка доказів ґрунтується на фактах, які з'являються у процесі, ці докази є загальними для всіх сторін справи. При оцінці доказів суд може покладатися на факти визнані стороною, встановлені факти, загальні чи спеціалізовані знання та досвід суду, незалежно від того чи були розглянуті такі факти. Сторони вправі представити ті докази, які вони вважають потрібними. Обмеження права на наявні докази містяться у розділах 21-7 та 21-8 Закону про спори (загальні обмеження права на представлення доказів та обмеження зважаючи на пропорційність), а також у розділі 22 Закону про спори [1]. Сторони забезпечують належне та повне пояснення фактичної основи справи. Вони надають такі рахунки та представляють ті докази, які необхідні для виконання цього обов'язку, зокрема зобов'язані давати показання та свідчення відповідно до розділу 21-5 норвезького Закону про спори. Сторони, свідки та експерти можуть бути допитані перед судом, який приймає рішення, а також у Норвегії можливе дистанційне обстеження (дистанційний допит), якщо пряме обстеження неможливо здійснити або його здійснення є особливо обтяжливим чи дорогим.

У сторін є зобов'язання бути особисто присутніми на будь-якому засіданні суду, до якого їх викликають відповідно до положень розділу 13-2 Закону. Суд може за заявою сторони звільнити її від присутності, якщо умови для дистанційної експертизи виконуються або якщо суд знайде належні підстави для її відсутності. Отже, сторона зобов'язана давати свідчення особисто, якщо цього вимагає інша сторона або суд, показання даються в суді, при її безпосередньої участі в судовому засіданні або шляхом проведення дистанційної експертизи відповідно до розділу 21-10 та правил розділу 21-11 Закону про спори.

Засоби доказування передбачені у норвезькому законі про спори у розділах 24, 25 та 26. Доказовими засобами є свідчення (показання сторін та свідків), експертні докази і реальні докази. Відносно свідчень, то глава 24 Закону про спори регламентує порядок і обов'язок давати показання, а саме, той хто володіє інформацією, яка має відношення до фактичної основи для постанови у справі, зобов'язаний бути присутнім як свідок у судовому засіданні після отримання повістки та зобов'язаний підготуватися до показань і пред'явити докази.

Процедура допиту свідка передбачена розділом 24-9 Закону, де фіксується, що свідки повинні з'явитися і дати свідчення в суді. У багатьох випадках показання можуть даватися в суді по відео- або телефонному зв'язку (не вимагаючи особистої явки). Численні прецеденти Верховного Суду підкреслювали вищу доказову цінність сучасної документації щодо спогадів, особливо спогадів свідків, які мають взаємовідносини із стороною, яка їх викликала. Також передбачена можливість допиту дітей свідків. Щодо другого виду засобів доказування - експертних доказів, то глава 25 Закону передбачає їх поняття та функціонування, так експертні докази - це експертна оцінка фактичних питань у справі. Суд може призначити експерта за заявою сторони або за власним бажанням, коли таке призначення необхідне для встановлення надійної фактичної основи - постанови у справі. Король Норвегії може створити експертні комісії для конкретних типів справ та групи для оцінки експертних звітів в межах конкретних галузей експертизи. Реальними доказами відповідно до чинного норвезького законодавства є фізичні особи та предмети (нерухоме майно, рухоме майно, документи, інформація, що зберігається в електронному вигляді тощо), де особа або об'єкт як такий або його властивості, стан або зміст, містить інформацію, яка може бути важливою для фактичної основи постанови у справі. Отже, до реальних доказів відносяться як документальні (письмові) докази, так і речові докази, а також електронні докази.

Розділ 26-4 Закону про спори передбачає осіб як доказ, мається на увазі, що фізичні особи зобов'язані зробити доступність для огляду настільки, наскільки це можливо зробити без зайвих зусиль та напруження. Стосовно об'єктів, то особи зобов'язані надавати в якості доказів предмети, якими вони володіють або над якими вони можуть отримати володіння. Щоб довести дійсний договір, сторонам необхідно пред'явити відповідний доказ до суду, як наслідок провідні рішення щодо управління цифровими транзакціями можуть надати електронні записи, які є допустимими як докази відповідно до глави 26 Закону про спори, щоб підтвердити існування, справжність та дійсне прийняття договору. Суд може доручити сторонам підготувати порівняння, витяги або інші огляди інформації, яка може бути зібрана з предметів доказування, при цьому суд може і відмовити у доступі до доказів. У спорах щодо доступу до предметів доказів суд може вимагати, щоб цей предмет був представлений для того, щоб визначити, чи є він доказом, якщо частина предметів доказів заборонена або звільнена, решта подається до суду. Суд повинен більш детально та в міру необхідності визначити, яким чином мають бути докази оприлюднені (як правило, документи, списки свідків, повинні бути оприлюднені за три тижні до усного слухання), як вони зберігаються та інші питання, що мають значення для подання таких доказів. Докази не повинні бути оприлюднені, поки спір про доступ не буде вирішений у обов'язковому порядку. Важливим моментом є те, що всі подання

адвокатами документів повинні здійснюватися в електронному вигляді через портал.

Таким чином, докази у Норвегії можуть бути отримані шляхом судової експертизи (свідчень, показань) сторін, свідків та експертів, а також перевірки реальних доказів. Докази приймаються відповідно до загальних положень, що застосовуються до відповідних видів доказів, враховуючи їх доречність. Сторони повідомляються про проведення судової експертизи або судової перевірки доказів, які можуть бути зібрані, навіть якщо сторони відсутні. Заперечення проти обов'язку свідчити або забезпечити доступ до реальних доказів та інших спорів пов'язаних із збиранням доказів, наскільки це можливо, визначає суд, перед яким справа заслуховується. Однак, якщо це призведе до надмірної затримки або інших незручностей, то спір може бути визначений судом, який бере докази. Слід відмітити, що докази можуть бути забезпечені поза судовим процесом шляхом допиту сторін та свідків та забезпечення доступу і перевірки реальних доказів. Докази можуть бути забезпечені негайно, якщо необхідні оперативні дії для їх забезпечення.

Список використаної літератури:

1. Act of 17 June 2005 no. 90 relating to mediation and procedure in civil disputes (The Dispute Act) // <http://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-20050617-090-eng.pdf>

Чванкін Сергій Анатолійович,

*кандидат юридичних наук, доцент, голова Київського районного суду м. Одеси,
голова Асоціації слідчих суддів України*

ОНЛАЙН-МЕДІАЦІЯ – ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Онлайн-медіація – інститут, що має значні перспективи розвитку. Це пояснюється декількома факторами. По-перше, онлайн-медіація є окремими випадком альтернативного вирішення спорів (ADR), а останній інститут набирає все більшої популярності. Як відмічають дослідники, роль суду у вирішенні спорів не може бути абсолютною, оскільки це суперечить ідеї побудови громадянського суспільства, основними ознаками якого можна назвати якомога більшу його автономію від держави (розмежування компетенції держави та суспільства), наявність інститутів самоорганізації та саморегуляції, динамічність системи, плюралізм тощо. Гарантоване Конституції України право захисту своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань будь-яким не забороненими законом засобами дозволяє суспільству формувати інститути захисту права, відмінні від судової влади - способи альтернативного вирішення спорів. Вони не